

John Cleese

Csak kreatívan!

VIDÁM KALAUZ
AZ ALKOTÓMUNKÁHOZ

A fordítás alapja:

John Cleese: *Creativity – A Short and Cheerful Guide*

Copyright © John Cleese,

2020 First published as CREATIVITY by Hutchinson,
an imprint of Cornerstone. Cornerstone is
part of the Penguin Random House group of companies.

John Cleese has asserted his right under the Copyright,
Designs and Patents Act, 1988, to be identified as
the author of this work.

Illusztrációk © Martin Rowson, 2020

Fordította © Morvay Krisztina, 2020

Szerkesztette: Sebes Katalin

Borítóadaptáció: Solyom Melinda

HVG Könyvek, Budapest, 2021

Kiadóvezető: Budaházy Árpád

Felelős szerkesztő: Rapajka Gabriella

ISBN 978-963-565-036-1

Minden jog fenntartva. Jelen könyvet vagy annak
részleteit tilos reprodukálni, adatrendszerben tárolni,
bármely formában vagy eszközzel – elektronikusan,
fényképezési úton vagy más módon – a kiadó engedélye
nélkül közölni.

Kiadja a HVG Kiadó Zrt., az 1795-ben alapított

Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.

Felelős kiadó: Szauer Péter

www.hvgkonyvek.hu

Nyomdai előkészítés: Molnár Zsuzsa

Nyomás: Gyomai Kner Nyomda Zrt.

Felelős vezető: Csendes Zoltán vezérigazgató

Tartalom

Előszó	VI
Bevezető	1
A kreatív szemléletmód	9
Nyúlagy és teknőcelme	29
Tippek és tanácsok	63
„Arról írd, amit ismersz!”	67
Inspirálódás	69
Az a bizonyos képzeletbeli ugrás	72
Ne hagyd abba!	75
Az elakadások leküzdése	78
Öleld magadhoz a félelmet!	81
A gondolat követi a hangulatot	86
A túlzott önbizalom hátrányai	88
Teszteld az ötleted!	90
Öld meg kedveseid!	93
Kérd ki mások véleményét!	95
Függelék	101

* * *

Előszó

* * *

Ez a könyvecske a kreativitásról szól. Akkor vajon az előszónak is kreatívnek kell lennie? Még jó, hogy elolvastam a könyvet, mert most már tudom, hogyan kell kreatívnek lenni. Na de akkor ez azt jelenti, hogy egy kreatív előszót is meg tudok írni? Fene tudja, soha nem írtam még előszót. A biztonság kedvéért gyorsan rákeresek, hogyan kell... Hát nem lettem sokkal okosabb. Na jó, akkor menjünk a könyv iránymutatása alapján.

John Cleese nevével először gyerekkoromban, a *Gyalog Galopp* kapcsán találkoztam, amelyben Arthúr király e szavak kíséretében veti be az Antiochiai Szent Kézigránátot: „És szólt az Úr,

mondván: Húzd ki a Szent Biztosítószeget, majd azután számlálj el háromig.”

John Cleese ebben a kis könyvben kihúzza a Szent Biztosítószeget, háromig számol, és robbantja a kreatív bombát. Röviden és célratörően ragadja meg a kreativitás folyamatának praktikus lépéseit. Alkotó emberként és John munkásságának tisztelőjeként izgalmas volt betekintést nyerni egy nemzetközi sztár alkotófolyamatainak működésébe.

Azt mondják, csak olyasvalaki tud egyszerűen elmagyarázni valamit, aki igazán ért hozzá. Szerencse, hogy Johnból nem ügyvéd lett, mert a polgárjogi szerződések formai követelményeiből nehéz lett volna ilyen üdítő könyvet írni. Bár szerintem ő azt is megoldotta volna.

Hajnóczy Soma, kétszeres bűvészbajnok

* * * * *
* * * * *
* * * * *
* * * * *
* * * * *
* * * * *
* * * * *
* * *
* * *
* * *
* * *
* * * * *
* * * * *
* * * * *
* * * * *
* * * * *
* * * * *
* * * * *
* * * * *

Bevezető

a kreativitás nem más, mint
újszerű gondolkodás.

A legtöbb embernek a kreativitásról kizárólag a művészet jut eszébe – a zene, a festészet, a színház, a tánc, a szobrászat stb. stb.

Ám ez a nézet egyszerűen nem állja meg a helyét. A kreativitás az élet minden területén megjelenik – a tudományban, az üzleti életben, de még a sportban is.

Mindannyiszor kreatívak vagyunk, valahányszor a korábbiaknál jobb megoldást találunk.

Mítosz, hogy a kreativitás velünk született adottság. Nem így van. Bárki lehet kreatív.

Amikor én jártam iskolába, az 1940-es évek végén és az 1950-es években, még csak szóba sem került a kreativitás. Gondoljuk csak el, milyen elképesztő ez!

Elismerem, ennek részben az az oka, hogy reál tárgyakat tanultam – matematikából, fizikából

és kémiából érettségiztem –, és persze ezeken a területeken nem sok lehetőségem adódott a kibontakozásra.

Természettudományt irtó sokat kell tanulni addig, amíg kreatív megoldásokon kezdhethetünk törni a fejünket.

Azután Cambridge-be mentem, és jogot hallgattam. Ez sem a kreativitás fellegvára! A jogban mindössze azt kell eldönteni, hogy a tények egy adott halmaza ebbe vagy abba a kategóriába tartozik-e.

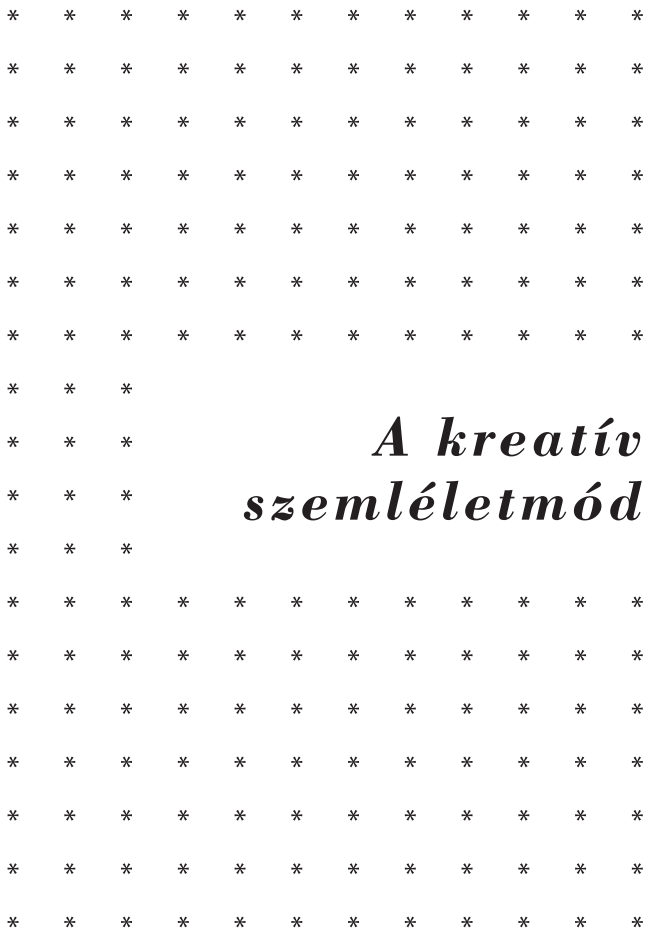
Ám választott tárgyaimtól függetlenül is egészen egyértelmű, hogy az angol oktatási rendszer egyetlen felelős vezetőjében sem merült fel a kreativitás tanításának szükségessége.

Csak kreatívan!

Márpedig a kreativitást *lehet* tanítani. De talán még találóbb lenne úgy fogalmazni, hogy a kreativitás számára kedvező feltételek megteremtése tanítható.

Erről szól ez a könyvecske.

***A kreatív
szemléletmód***

amikor

először fedeztem fel, hogy van bennem némi kreativitás, őszintén meglepődtem.

Cambridge-ben történt, ahol egy csapat igazán kedves embert ismerhettem meg: az albérletem közelében lévő kis klub, a Footlights amatőr színjátszó kör tagjait. Kisebb előadásokat tartottak a klubhelyiség színpadán: rövid, vicces

jeleneteket, monológokat és zenés darabokat adtak elő.

Nem mintha a szórakoztatóiparban láttam volna a jövőt. Még mit nem! Ügyvédnek készültem. Csak azért csatlakoztam hozzájuk, mert ők voltak a legjobb fejek Cambridge-ben. Remek társaságot alkottak – természetesen, hiszen így vagy úgy, de mindannyian viccesek voltak –, ráadásul a társadalmi osztályok és a tudományos érdeklődés izgalmas elegyét képezték. Valami oknál fogva – talán azért, mert volt humorérzékük – nem hordták fenn az orrukat, és a legkevésbé sem voltak beképzelvek vagy önelégültek.

A Footlightsnak csak az lehetett tagja, aki írt már valamit. Előrukkoltam hát néhány előadható szkeccsel, és el is fogadták őket. Megtudtam, hogy

minden hónapban afféle régimódi „dohányzós koncertet” – rövidített nevén „smokert” – rendeznek. Az előadásokra a Footlights klubtermében került sor, és az összes tag fellépett. Mivel mindenkinek ki kellett állnia valamivel, mindannyiunk érdekében állt, hogy a légkör kellemes és barátságos legyen, ami a kezdő előadók számára ideális környezetet teremtett.

Miközben a szkeccseket írtam – mellesleg ez volt az első olyan tevékenység, amikor tudatosult bennem, hogy a képzelőerőmet használom –, felismertem, hogy tudok „kreatív” lenni. Magyarárn, ha valamit papírra vetettem, majd később előadtam, meg tudtam nevetetni az embereket. A lényeg, hogy amit írtam, az eredeti volt. (Nem állítom, hogy nem hatott rá a sok-sok ember és a kabaré-előadások, akiket és amelyeket csodáltam

– különösen a BBC rádióvígjátéka, a „The Goon Show” –, ám minden irományom az *enyém* volt.)

Lassanként egy másik érdekes dologra is felfigyeltem. Nemcsak érdekes volt, hanem nagyon furcsa is.

Ha este, magányomban szkeccset írtam, gyakran előfordult, hogy elakadtam a szöveggel, és hiába törtem a fejemet. Végül feladtam, és ágyba bújtam.

Másnap reggel felébredtem, készítettem magamnak egy csésze kávé, szinte még félálomban leültem az íróasztalhoz, és a válasz az előző este megoldhatatlannak tűnő problémára szinte egy csapásra nyilvánvalóvá vált. Olyannyira nyilvánvalóvá, hogy nem is értettem, miért nem ugrott be előző este. De nem ugrott be.

Ekképpen kezdtem el felismerni, hogy *ha lefekvés előtt dolgozom rajta, éjszaka gyakran megszületik az az apró, kreatív ötlet, amely végül megoldja az aktuális problémát.* Mintha ajándékot kaptam volna, vagy inkább jutalmat, amiért bajlódtam a kirakós darabkáival. Arra tudtam csak gondolni, hogy amíg alszom, az elmém tovább dolgozik a problémán, hogy reggelre megadhassa a választ.

A felismerés egészen idegen volt számomra. Egészen addig szentül hittem, hogy a gondolkodás csupa szemöldökráncolás, kemény igyekezet.

Miközben ezen töprengtem, valami más is történt.

Időnként együtt írtunk Graham Chapman barátommal. Egy alkalommal éppen egy anglikán

prédikáció paródiáján dolgoztunk. (Akkoriban mindkettőnket megszállottan foglalkoztatott a Biblia mint humorforrás: olyannyira, hogy amikor valaki a szobámba lépett, és meglátta a Bibliát az asztalomon, többnyire csak nyugtázta: „Ó, már megint szkeccset írsz!”)

Grahammel együtt egészen elégedettek voltunk az elkészült írással. Épp ezért borzasztóan bántott, amikor rájöttem, hogy elveszítettem a kéziratot. Tudtam, hogy a barátom mérges lesz, így miután letettem arról, hogy még előkerülhet valahonnan, leültem, és emlékezetből újraírtam az egészet. Engem is meglepett, mennyire könnyen ment.

Később megtaláltam az eredetit, és összehasonlítottam a kettőt: kíváncsi voltam, mennyire sikerült felidézniem, amikor újraírtam. Legnagyobb